

Kapitel 2: Hvordan det begyndte (1945-1947)

Den danske Een Verden bevægelse 1946-70: Verdensføderalismen i Danmark

Finn Laursen

English summary

This chapter studies the beginning of the World Federalist movement in Denmark. It happened soon after the end of the second World War and German occupation of Denmark in 1945. When Emery Reves published his best-selling book, the Anatomy of Peace, a high school student in his senior year, Thomas Hatt Olsen, organised a study group to discuss the book. The group decided to form a One World (Een Verden) club in September 1945, and the following year in November 1946 the association Een Verden was formed with Hatt Olsen as first president. In 1947 Een Verden became the Danish member of the World Movement for World Federal Government (WMWFG) and associated member of the Union of European Federalists (UEF), and Hatt Olsen took part in the founding meetings of these two organisations in Montreux, Switzerland, 17-24 August of the WMWFG, and then also the UEF the following days. Also present from Denmark at the WMWFG meeting in Montreux was a well-known journalist, Anker Kirkeby, from the newspaper Politiken, who subsequently wrote a spirited account of the debates in Montreux, and continued to support the movement with articles the following years. In Montreux Hatt Olsen and Kirkeby also met a Danish lady, who was there to represent the American organisation United World Federalists (UWF), Dr Elisabeth Nordentoft, a US trained dentist, who was returning to Denmark after several years in the United States, and subsequently got actively involved in Een Verden's activities. At the end of 1947 Een Verden had about 400 members, which was to quickly increase the following years. This was helped also by some well-known Danes who joined the movement in 1947, including the actor at the Royal Theatre, Ebbe Rode, and the author, inventor, and mathematician Piet Hein, known for his Grooks.

Indledning

Foreningen Een Verden blev dannet forholdsvis hurtigt efter den 2. verdenskrig. Det var krigens ødelæggelser, der fik mange, i mange lande, til at reflektere over krigens årsager. Mange så en vigtig årsag i selve det internationale systems karakter, et system bestående af suveræne stater, der ikke accepterede overnationale regler eller institutioner, altså et system, der kunne ses som et internationalt anarki. Folkeforbundet var brudt sammen i 1930erne, og nazisterne kunne begynde en erobningskrig i Europa i 1939, der førte til Danmarks besættelse i 1940.

Efter USA's anvendelse af atomvåben mod Japan i 1945 blev eksistensen af atomvåben et vigtigt argument for dannelsen af en verdensregering til kontrol af atomvåben.

Hvis vi går lidt tilbage i tiden, kan det nævnes, at allerede i 1920'erne havde en dansk læge foreslået dannelse af et Europæisk forbund indenfor Folkeforbundet, og hans ideer fandt støtte også i Norge og Sverige.¹

Verdensføderalistiske organisationer begyndte at opstå i 1930'erne, herunder organisationen *Federal Union* i Storbritannien, der blev dannet i 1938 og arbejdede for både en europæisk- og verdensføderation og desuden også havde medlemmer, der gik ind for en Atlantisk føderation.² Nogle af ideerne inspirerede desuden modstandsbevægelserne i flere europæiske lande, der mødtes nogle gange i det neutrale Schweiz for at diskutere efterkrigstidens internationale organisation.³ Under krigen var der også individer og organisationer i det neutrale Sverige, der støttede føderalistiske ideer for efterkrigstidens internationale organisering.⁴

I USA blev der stiftet en verdensføderalistisk organisation i 1937, *The Campaign for World Government*. Hovedaktørerne var ungarsk fødte Rosika Schwimmer samt Lola Maverick Lloyd. De havde arbejdet for en verdensføderation siden 1914. Sammen havde de udarbejdet en fredsplan i 1924. Andre medlemmer af Lloyd familien og ungarsk fødte Edith Wynner var med fra starten.⁵ Strategien var 2-foldig:

1. Regeringerne måtte straks indkalde et verdensforfatningskonvent, eller
2. Alternativt, hvis regeringerne ikke handlede, skulle ikke-statslige organisationer indkalde en folkenes verdenskonvent.

I 1939 blev der i USA dannet en anden organisation, der også hed *Federal Union*. Lederen var Clarence Streit. Hans ide var, at de såkaldt frie og demokratiske lande omkring Atlanterhavet skulle danne en føderation, som skulle blive kernen i en verdensføderation. Den skulle altså vokse gradvist, ligesom den amerikanske forbundsstat var begyndt med de 13 stater, der rev sig løs fra Storbritannien i 1776, og siden voksede til en union af 50 stater.⁶ Rosika Schwimmer kritiserede Streits plan i en pjece, hvor hun mente at en union, der kaldte sig Union af Demokratier ville provokere resten af verden i fjendtlig modstand.⁷

¹ C.F. Heerfordt, *Et nyt Europa: Om middel og vej til samarbejde og politisk fred i vor verdensdel*. København: V. Thanning & Appels Forlag, 1924, og C.F. Heerfordt, *Et nyt Europa II: Et skandinavisk forslag om snarlig oprettelse af de Europæiske Nationers Forenede Stater som led af Nationernes Forbund med udkast til indhold og form for en saadan sammenslutning*. København: V. Thanning & Appels Forlag, 1926.

² Se f.eks. W.B. Curry, *The Case for Federal Union*. Penguin, 1939. Yderligere om baggrunden, se Richard Mayne, John Roberts and Lord Jenkins, *Federal Union Pioneers: A History of Federal Union*. Basingstoke: Macmillan, 1990, pp. 5-16.

³ Walter Lipgens, *Europa-Föderationspläne der Widerstandsbewegungen 1940-1945. Eine Dokumentation*. München: Oldenbourg, 1968.

⁴ Finn Laursen, "Swedish Views on the Future of Europe," in Walter Lipgens (ed.), *Documents on the History of European Integration*. Volume I: *Continental Plans for European Union 1939-1945* (Berlin and New York: Walter de Gruyter, 1985), pp. 701-42.

⁵ Edith Wynner, *World Federal Government: In Maximum Terms*. New York: Fedonat Press – Afton, 1954, pp. 21-29. I 1946 udgav Edith Wynner og Georgia Lloyd bogen *Searchlight on Peace Plans: Choose your Road to World Government* (New York: E.P. Dutton and Company, Inc.), der indeholdt beskrivelser af fredsplaner gående helt tilbage til Pierre Dubois' plan i 1306. Blandt europæiske føderalistiske planer publiceret under 2. Verdenskrig finder vi en fra svejtseren Max Habicht fra 1943 og en fra britiske *Federal Union* medlemmer C.E.M Joad, C.D. Kimber, Miss F.L. Josephy, og K. Zolliacus fra 1942. Sidstnævnte foreslog en verdens konføderation inkluderende en føderation af demokratier.

⁶ Clarence K. Streit, *Union Now: A Proposal for a Federal Union of the Leading Democracies*. London: Jonathan Cape, 1939.

⁷ Rosika Schwimmer, *Union Now for Peace or War?* Illinois: The Campaign for World Government, 1939.

Der er ikke noget, der tyder på at disse tidlige føderalistiske ideer nåede den danske modstandsbevægelse.⁸ Men efter krigen var der en lille gruppe, mest socialistiske studerende, der mødtes i København, og i første omgang dannede klubben Een Verden i 1945 og efterfølgende foreningen Een Verden i 1946. Lederen var Thomas Hatt Olesen, der havde startet en studiekreds med fem andre gymnasiaster på Frederiksberg Gymnasium om Emery Reves bog *Anatomy of Peace*, der udkom i USA i 1945.⁹ Tilskyndet af *Politikens* journalist Anker Kirkeby blev der arrangeret et møde i Studenterforeningen i efteråret 1946, hvor 29 tilhører kom. Thomas Hatt Olsen talte om ideerne. Og 17 meldte sig ind i den nye forening Een Verden.¹⁰

Efter 1945 blev atombomben som nævnt et argument, der kunne bruges for nødvendigheden af en verdensregering. I 1946 udkom i USA en bog med bidrag fra flere videnskabsfolk, *One World or None*, hvor Niels Bohr skrev forord og en af bidragsyderne var Albert Einstein. Bogen blev oversat til dansk som *Een Verden eller ingen*.¹¹ Bohr talte generelt om behovet for internationalt samarbejde. Einstein var mere udtalt om behovet for en supranational myndighed.

Einstein skrev bl.a.:

“The danger of war in our time is further heightened by another technical factor. Modern weapons, in particular the atom bomb, have led to a considerable advantage in the means of offense or attack over those of defense. And this could well bring about the result that even responsible statesmen might find themselves compelled to wage a preventive war.

In view of these evident facts there is, in my opinion, only one way out.

It is necessary that conditions be established that guarantee the individual state the right to solve its conflicts with other states on a legal basis and under international jurisdiction. **It is necessary that the individual state be prevented from making war by a supranational organization supported by a military power that is exclusively under its control.**”¹²

⁸ I 1943, under krigen, blev der udgivet en illegal oversættelse af Wendell Willkie' bog *One World*, på dansk *Een Verden* (Randers: Forlaget Niels Ebbesen). Bogen, der indeholder en del rejsebeskrivelse, argumenterer for vigtigheden af at forberede efterkrigstidens samarbejde, men kommer ikke med særlig konkrete forslag. Fundamentalt set argumenterede Willkie for en verden fri for racisme og imperialistisk udnyttelse, der blev fremmet af nationalisme. Bogen blev en *bestseller* i USA. Willkie havde været Republikanernes kandidat til det amerikanske præsidentvalg i 1940, hvor Franklin D. Roosevelt dog blev genvalgt.

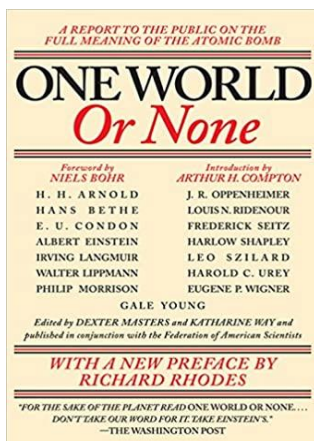
⁹ Første danske udgave, *Fredens Anatomi*, udgivet af Povl Branners Forlag i 1947.

¹⁰ Elisabeth Nordentoft, *For at de alle må være eet. Historien om Een Verden som oplevet af Elisabeth Nordentoft*. København: Eget forlag, 1967, p. 36.

¹¹ Haase & Søns Forlag, 1946.

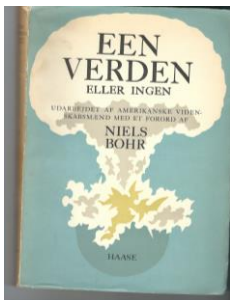
¹² Citeret fra “The One World Or None report of 1946”, <http://mailstar.net/one-world-or-none.html> (konsulteret 23/07)2020)

Billede 2.1: Forside af den amerikanske bog *One World Or None*.

Kilde: foto fra nettet. Bogen blev udgiver af McGraw-Hill Book Company, Inc.

Billede 2.2: Dansk udgave af *Een Verden eller ingen*, 1946

Kilde: forfatterens bogsamling. Niels Bohr var nok venligstemt over for Een Verdens ideer, men ønskede ikke at associere sig med en bestemt bevægelse.

Vi vender tilbage til udviklingen i Danmark: I klubben Een Verdens oprettelsesdokument af 1. september 1945 hed det bl.a.:

§ 1: Klubbens Formaal er at arbejde for en Verden, der sikrer den størst mulige Lykke for det størst mulige Antal Mennesker.

§ 2: Derfor arbejder Klubben gennem Agitation og paa andre Maader henimod en Sammenslutning af alle eksisterende stater til eet eneste Verdenssamfund.

§ 3: Derfor arbejder Klubben for en Forandring af Samfundenes økonomiske Struktur til en rationel Udnyttelse og Fordeling af Jordens Rigdomme.

§ 4: Derfor arbejder Klubben for at Retten til fri Meningsytring og Tolerancen over for anderledes tænkende Mennesker bliver grundlæggende Dele af det kommende Verdenssamfund, og den mener, at kun det politiske Demokrati kan danne Grundlaget for et taaleligt Samfund.

Sprogbrugen er måske lidt tøvende endnu (og datidens retskrivningsregler er beholdt her). Der tales om en sammenslutning af stater og skabelse af et verdenssamfund. Bemærk dog, at der også refereres til økonomiske strukturer, og hvad vi må kalde menneskerettigheder.

I 1946 blev klubben så til Foreningen Een Verden. Ifølge skrivelse af 2. november 1946 blev der indkaldt til stiftende møde d. 12. november i Studenterforeningen, Vestre Boulevard 5, klublokalerne på 3. sal, kl. 20.

I de vedtagne love for foreningen kom formålet til at hedde:

§ 2.

Foreningens formaal er at virke for tilstande, der umuliggør krig.

§ 3.

Foreningen arbejder ud fra den opfattelse, at det i § 2 nævnte maal opnaas ved omdannelse af U. N. til en demokratisk centralstyrelse for en føderation omfattende alle jordens stater. De væsentligste garantier for en saadan føderations bestaaen er:

a: afskaffelse af alle nationale militærstyrker.

b: oprettelse af en international politistyrke.

c: oprettelse af en planøkonomi i det omfang der er paakrævet for at udjævne de økonomiske modsætninger mellem staterne.

Det bestemtes desuden i paragraf 4, at "foreningen arbejder uden tilknytning til noget bestemt parti."

Det bemærkes, at ordet 'føderation' nu dukkede op, og at man endnu kaldte FN for U.N., forkortelse af det engelske United Nations.

Billede 2.3: Thomas Hatt Olsen (1926-1960), Een Verdens formand 1946-1948

Kilde: Nordentoft, *for at de alle må være eet*, p.17.

Ifølge referat til et senere Landsmøde (i Odense d. 24. oktober 1948) startede foreningen d. 12. november 1946 med 17 medlemmer, tilfældigvis samme dag som den første internationale føderalistkonference blev afholdt i Luxembourg. Blandt de 17, der startede den danske bevægelse, nævnes stud. mag. Thomas Hatt Olsen, stud. polit. Erik Somer, stud. jur. Leif Larsen og boghandlermedhjælper Hans Weinberger og deres venner (Ratsack og Bendix) samt S. Donholt fra Odense, stud. med. Ørvad fra Aarhus og Redaktør Anker Kirkeby. Det hedder i referatet, "...efter nogen Debat, lidt Tvivl og Tøven tog Anker Kirkeby Initiativet og gav

det endelige Stød til at Foreningen blev dannet med 17 medlemmer.”¹³ Nordentoft nævner de af Hatt Olsens kammerater hun huskede bedst: Hans Weinberger, Leif Larsen, Mogens Rathsack og Erik Somer.¹⁴

Et af eksemplarerne af lovene fra 1946, der findes i arkiverne, er for øvrigt underskrevet af Leif Larsen, Hans Jørgen Bendixen, Erik Somer, en vis Hans J., hvis efternavn er ulæselig, Thomas Hatt Olsen og Jørgen Banke. Desværre er dokumentet ikke dateret.

Der findes også et maskinskrevet udkast til en brochure, der ud fra indholdet må formodes at være skrevet nogenlunde samtidigt. Det drejer sig om fem sider (hvoraf siderne 2 og 4 dog mangler). Sidste side er underskrevet af sproglærer S. Donholt, Odense, stud.mag. Mogens Leisner Jensen, København, kunstmaler H. Koefod Jespersen, København, stud.polit. Leif Larsen, København, stud.mag. Thomas Hatt Olsen, København og stud.jur. Mogens Rathsack, København. I dokumentet refereres der indledningsvist til atombomben, der kan føre til civilisationens udslettelse. Der udtrykkes en vis optimisme i forhold til FN, da både USA og Sovjetunionen, i modsætning til Folkeforbundets situation i 1920, nu deltager. ”Men U.N.O—pagten har ikke ændret folkeforbundspagten med hensyn til staternes f a k t i s k e uafhængighed. Derfor kan U.N.O. kun være et første skridt ...” Det hedder videre:

”Den historiske udvikling har vist, at ethvert samfund er retsløst, og i realiteten prisgivet de stærkes vilkaarlighed, saalænge der ikke findes en retshaandhæver, hvis magtmidler afgjort overstiger enhver fredsbryders. Det gælder også nationernes samfund, og folkeretten er derfor saalænge staternes uafhængighed består, kun en folkemoral, der ingen garanti byder. Varigt at faa erstattet vold med ret er utænkeligt i en verden af uafhængige stater. Det forudsætter en verdensunion ...”

Afslutningsvis nævnes dannelsen af *Federal Union* i England i 1939 (sic – det skete faktisk i 1938), og der udtrykkes ønske om at samarbejde med organisationer og kredse i ud- og indland, der havde lignende anskuelser.¹⁵

I løbet af året 1947 sattes flere aktiviteter i gang, og Een Verden blev medlem af to internationale føderalist organisationer, nemlig *World Movement for World Federal Government* (WMWFG) og *European Union of Federalists* (EUF) (se Tekstboks 2.1).

Tekstboks 2.1: Uddrag af håndskreven tekst, formentlig af Thomas Hatt Olsen, 1947

”Een Verden”, den danske federalistiske organisation, har sin oprindelse i de diskussioner om federationsproblemet, som en lille kreds af socialistiske studenter i København holdt siden sommeren 1945. Som resultat af dem (sic) udsendtes i August 1946 en Pjece der opfordrede til Dannelse af en federalistisk forening og paa et møde i Nov. 1946 stiftedes foreningen. For at kunne samle alle af god vilje om sine grundlæggende ideer staar foreningen ikke paa et rent socialistisk standpunkt men udtaler i sine formålsparagraffer [bl.a. at] foreningen arbejder uden tilknytning til et bestemt parti.

7. Feb. 1947 udsendte vi en ny pjece, men siden har en langvarig trykkeristrejke forhindret os i at publicere noget. Derimod har vi paabegyndt afholdelse af møder og studiekredse. Indtil nu er vor virksomhed i hovedsagen indskrænket til København. Vort medlemstal er nu ca. 130 hvoraf en stor del er

¹³ Beretning, Landsmødet Odense, 24. oktober 1948, i Een Verden arkiv.

¹⁴ Nordentoft, op. cit., p. 36.

¹⁵ Om Federal Union kan henvises til Richard Mayne and John Pinder, *Federal Union: The Pioneers. A History of Federal Union*. London, Macmillan, 1990.

studerende. Men vi haaber gennem personlig agitation og udsendelse af dupligerede blade at kunde udvide det stærkt.

Verdensregering er for os det væsentlige, alene ad den vej kan freden bevares i det lange løb. Vi har derfor siden Feb. 47 været tilsluttet Movement for World Federal Government. Men vi vil samtidig arbejde med for løsningen af Europas særlige problemer og staa solidariske med vore europæiske broderorganisationer. Derfor er vi i marts 1947 indtrådt i European Union of Federalists. Paa Amsterdamkonferencen deltog vi i udarbejdelsen af U.E.F.s nye formaalserklæring som vi haaber kan ophæve den skadelige modsætning mellem Europafederalister og verdensfederalister.

Vi tror at nærmere europæisk samarbejde, og det et samarbejde som paa de flest mulige punkter inddrager Østeuropa, i dag er det eneste alternativ til en magtkamp mellem stormagterne om indflydelsen i et splittet Europa, en kamp der vil faa skæbnesvangre følger for verdensfreden. En europæisk "mellestation" mellem Rusland og Amerika kan skabe afspænding og dermed være et skridt henimod verdensfederationen. At dette begynder at blive erkendt, viser det franske kommunistpartis nye forsonlige holdning overfor tanken. Netop i denne situation tror vi, at Mr. Churchill's United Europe Komité vil skade i stedet for at gavne. Vi er vel nogenlunde enige med Komitéens Principerklæring, men i alt fald paa kontinentet vil den anskueliggøre at en politiker som Churchill, der skarpere end nogen anden er gaaet ind for en antirussisk blokpolitik, optræder som federalist, føre til farlige misforstaelser af federalismen og dens formaal. (...)

Kilde: Dokument i Een Verden arkiv.

Note: Skønt de tidligste tekster fra Een Verden korrekt stavede føderalisme med ø, begyndte man ret hurtigt, under indflydelse af engelsk, formentligt, at stave det med e. Da ordet stammer fra det latinske *foedus*, der kan oversættes med kontrakt, aftale eller traktat, er det vel nærliggende at stave det med ø på dansk. Ifølge Dansk Sprognævns *Retskrivningsordbogen* skal det skrives med ø, men *Politikens Nudansk Ordbog* tillader dog stavning med både med ø og e.

World Movement for World Federal Government og European Union of Federalists

I 1946 arrangerede J. Kith Killby, sekretær for det britiske *Federal Union*, samt Henri Koch fra Luxembourg, der havde levet i London under krigen, et internationalt møde i Luxembourg, der fandt sted i oktober. Omkring 75 personer fra 15 lande deltog. Blandt disse var Dr. Max Habicht (Schweiz), Jean Larmeroux (Frankrig), André Voisin (Frankrig), Tom O. Griesemer (USA), Lt. Col. E.M. King (Storbritannien) James Avery Joyce (Storbritannien), Henry Osborne, MP (Storbritannien), Fred S. Carney (USA) og Georgia Lloyd (USA). Debatten i Luxembourg fokuserede på Europa versus Verden. Mange europæere argumenterede for både europæisk og verdensføderation.¹⁶

¹⁶ Finn Laursen, *Federalism and World Order*. Vol. 2. Copenhagen: World Federalist Youth, 1972, pp. 2-9. Se desuden Mayne and Pinder, op. cit., pp. 50-55. Luxembourg konferencen omtales også i Joseph Preston Baratta, *The Politics of World Federation*. Vol. 1. *The United Nations, U.N. Reform, Atomic Control*. Westport, CN: Praeger, 2004, pp. 219-221.

Billede 2.4: Deltagerne i Luxembourg konference, 13.-16. oktober 1946.

Kilde: Forfatterens billedsamling. Der var ingen danskere med. Vi bemærker Dr. Max Habicht i forreste række nummer tre fra højre.

Løsningen på uenigheden om Europa contra Verden blev en beslutning om at danne to organisationer, der begge holdt stiftende kongresser i Montreux, Schweiz, i august 1947, nemlig de nævnte *World Movement for World Federal Government* (WMWFG) og *European Union of Federalists* (EUF). Samtidigt blev det besluttet at danne en studenterorganisation, *World Student Federalists* (WSF).¹⁷ I begyndelsen, frem til ca. 1951, var der en del sammenfald, hvad angår medlemmer af de ledende organer af WMWFG og EUF, hvorefter WMWFG blev mindre interesseret i europæisk føderalisme og mere angloamerikansk og skandinavisk domineret.

Den danske *Een Verden* havde som nævnt inden Montreux tilsluttet sig både WMWFG og EUF. Det var allerede i begyndelsen af 1947, at Thomas Hatt Olsen kontaktede Tom Griesemer i New York om medlemskab af WMWFG (Se Tekstboks 2.2). Det bemærkes, at teksten nævner to andre aktive personer i begyndelsen af foreningens historie, redaktør Anker Kirkeby fra *Politiken* og tandlæge Dr. Elisabeth Nordentoft, der nu var vendt hjem fra USA.

Tekstboks 2.2: Uddrag af brev fra Thomas Hatt Olsen til Tom Griesemer, WMWFG, New York, 1947

Frederiksberg 2/3 1947

Til Mr. T. Griesemer, Movement for World Federal Government, New York

Dear Sir,

I have been glad [to receive] your letter of the 7th February with the good news of our admittance into the Movement for World Federal Government. I am able to inform you now that Mr. Anker Kirkeby, a co-editor of the greatest Copenhagen newspaper "Politiken" will represent "One World" at the meeting of the temporary Administrative council at Brussels May the 2d and 3d 1947. I hope that you acknowledge the receipt of this letter to Mr. Kirkeby as quickly as possible and forward to him any special information concerning the conference. (....) I have received an application from Dr. Nordentoft.

Sincerely yours,

Thomas Hatt Olsen

Kilde: Een Verden arkiv.

¹⁷ Finn Laursen, "Youth and World federalism: Part One: How it started," *Contact* (World Federalist Youth), no. 5-6, 1968-69, pp. 3-9.

Det mest interessante er nok, at man også tilsluttede sig EUF, da regional integration i Europa senere blev et noget kontroversielt spørgsmål i foreningen.¹⁸ Men vi har håndskrevne udkast af breve fra Thomas Hatt Olsen til EUF's generalsekretær Alexandre Marc af 10. og 31. marts. I det første fortæller han lidt om starten af Een Verden i Danmark og siger, at han vil ansøge om visum til Holland for at deltage i europafederalisternes møde i Amsterdam, 12.-15. april 1947. I det andet ansøger han om foreningens medlemskab af EUF, eller i hvert fald om 'affiliation', en form for associeret medlemskab. Vi bemærker dog en vis skepsis over for nogle af de europæiske ideer (Se Tekstboks 2.3).

Tekstboks 2.3: Uddrag af Thomas Hatt Olsens korrespondance med Alexandre Marc, Generalsekretær for EUF, 1947

31/3 47

Til Generalsekretæren for U.E.F

Dear Sir,

On behalf of the committee of "One World" I shall hereby apply for affiliation of our organization, which have (sic) already been admitted into the Movement for World Federal Government, to the European Union of Federalists. Our attitude towards the declaration of Luxembourg and Hertenstein is naturally determined by the fact that our principal and original aim is to promote world government, but we acknowledge the need of cooperation among all federalists of Europe. Furthermore, we acknowledge that certain measures of practical federalism, especially in the field of the economic reconstruction of Europe ought to be taken immediately, and we are willing [to] go in for these measures as well as to work for the ideas expressed under point 1 of the Hertenstein program. However, we cannot be expected to take any active agitation for the creation of a United States of Europe not in connection with a world federation. We admit that the situation may change so as to make the formation of a non-universal federation necessary, but even then, the federation would hardly be only European. Such a situation, though possible, is undesirable and federalists should do nothing to bring it about. In the hope of a favourable reply am I

Yours faithfully

Thomas Hatt Olsen

6/5 1947

Dear Mr. Marc,

Our committee has now been studying the tract "Sauver l'Europe" and I am glad to be able to say that we accept it now. I should be obliged to you if you would be able to send us [10 or 15] copies in French. In these days we are going to publish the Amsterdam resolutions on the general policy of the U.E.F. and on the German problem. We are forwarding these declarations to the press. I have read with great interest your tract of practical information which I consider excellently suited for the purpose. We shall want ten copies in French of this document also. (...) In my view it would be of importance to the

¹⁸ Om starten på Europabevægelsen i Danmark kan henvises til Finn Laursen, "The Discussion on European Union in Denmark," in Walter Lippens and Wilfried Loth (eds.), *Documents on the History of European Integration*. Vol. III: *The Struggle for European Union by Political Parties and Pressure Groups in Western European Countries, 1945-1950* (Berlin and New York: Walter de Gruyter, 1988), pp. 566-627; Finn Laursen, "Die Europa-Diskussion in Dänemark," in Wilfried Loth (Hrsg.), *Die Anfänge der europäischen Integration 1945-1950* (Bonn: Europa Union Verlag, 1990), pp. 157-164; samt Finn Laursen, "Europa-Ideen i Danmark 1945-50" in Henrik Døcker and Preben Hasselbach (red.), *Europa: Idé - Bevægelse - Fællesskab. Europabevægelsen og det europæiske samarbejde i 50 år*. København: Europabevægelsen, 1998, pp. 16-25.

movement to receive a register of Federalist literature from all countries say every six months. I therefore propose that this register be established under the direction of M. Silva. Finally, I wish to express my view on the activities of Mr. Churchill and Count [Coudenhove-Kalergi]. I am convinced that these activities mean a very serious danger to the federalist cause. I do not disagree on any important point with the statement published by Mr. Churchill's committee, but in the last two years Mr. Churchill has identified himself with that bloc policy which we are trying to overcome. I fear that if the U.E.F. does not publicly disassociate itself from Mr. Churchill this will not only render almost impossible our cooperation with Eastern Europe, but we will alienate large sections of the Western peoples who do not believe in Mr. Churchill's policy. We must not throw away the support of the working classes for that of Mr. Churchill and his friends.

....

Kilde: Een Verden arkiv. Enkelte kommaer er tilføjet i teksten.¹⁹

WMWFG's stiftende kongressen i Montreux 17.-24. august 1947 havde ca. 300 delegerede og observatører fra 24 lande (nogle kilder nævner højere tal). Hovedtemaet i den politiske diskussion på kongressen var FN pagtændring kontra en folkenes verdenskonvent. Hovedtalsmanden for sidstnævnte var den britiske parlamentariker Henry Osborne (Labour). Pagtændringsmetoden støttedes især af amerikanere, herunder professor Reginald Lang, der talte herfor på kongressen. Nogle europæere, herunder Alexandre Marc, Frankrig, talte for, at man skulle acceptere forskellige modaliteter. Den erklæring, man vedtog på kongressen, nævnte da også begge de nævnte metoder (Se Tekstbox 2.4). Den nydannede organisation havde i første omgang medlemsorganisationer i 14 lande: Belgien, Canada, Danmark, Frankrig, Italien, Luxembourg, Nederlandene, New Zealand, Norge, Schweiz, Sverige, UK (Storbritannien), USA og Østrig.²⁰

Billede 2.5: Dr Max Habicht, hovedorganisator af Montreux kongressen 1947

Kilde: Forfatterens fotosamling. Max Habicht, Schweiz, var formand for komiteen, der forberedte Montreux kongressen. Han havde doktorgrader fra Zürich og Harvard universiteterne, og havde tidligere bl.a. arbejdet i Folkeforbundets juridiske sektion. Han forblev mange år verdensbevægelsens juridiske rådgiver.

¹⁹ Hertenstein konferencen af Europa-føderalister fandt sted i Hertenstein nær Zürich i Schweiz 15. til 22. september 1946, altså før Luxembourg konferencen, der fulgte 13.-16 oktober, hvor verdensføderalister kom til. Der var 78 repræsentanter fra føderalistiske organisationer fra 16 lande, der mødtes i Hertenstein. Man enedes bl.a. om, at det tyske problem kun kunne løses med Tyskland som medlem af en europæisk føderation. Det afgørende møde for dannelse af EUF fandt sted i Paris d. 15. december 1946 (se Sergio Pistone, *The Union of European Federalists*. Giuffrè Editore, 2008). Punkt 1 i Hertenstein programmet lød: "A European Community on federal lines is a necessary and essential contribution to any Union" (se "The Hertenstein Programme, 22 September 1946," http://hertenstein.de/Hertenstein_Programme.pdf)

²⁰ Thomas Hatt Olsen, "Den verdensfederalistiske tankes historie," i Svend-Åge Hestoft (red.), *Verdensfederalismen som politisk idé*. København: Een Verden, 1949, pp. 5-9.

Tekstboks 2.4: Uddrag fra Montreux-erklæringen, August 1947.

We world federalists are convinced that the establishment of a world federal government is the crucial problem of our time. Until it is solved, all other issues, whether national or international, will remain unsettled. It is not between free enterprise or planned economy, nor between capitalism and communism that the choice lies, but between federalism and power politics. Federalism alone can assure the survival of man.

[Concerning strategy two lines of action were mentioned]:

1. The mobilization of peoples of the world to bring pressure on their governments and legislative assemblies to transform the United Nations Organisation into a world federal government, and by amending its Charter.
2. Unofficial and concerted action: in particular the preparation of a world constituent assembly.... This assembly, set up in collaboration with organized international groups, shall meet not later than 1950 for the purpose of drawing up a constitution for the world federal government. This plan shall be submitted for ratification, not only to the governments and parliaments but also to the peoples themselves, and every possible effort shall be made to get the world federal government established in the shortest possible time.

Kilde: Hele teksten er gengivet i Laursen 1972, pp. 30-31. Dansk oversættelse findes i Nordentoft, op. cit., pp. 23-25.

Montreux kongressen modtog en hilsen fra Albert Einstein (se Tekstboks 2.5)

Tekstboks 2.5: Professor Einstein's message to the Montreux convention

The conference in Montreux, which to my regret, I am unable to attend for reasons of health, can achieve great importance for the development of the pressing international problems. The main task for this conference is to reach concrete and clear decisions concerning the desired world-government, its functions and its constitutions. The supranational character of this conference is apt to give its recommendations a weight in the eyes of governments and peoples which cannot be achieved by local groups. May the conference succeed in demonstrating that differences in national viewpoints can be overcome under the pressure of these compelling needs of our present situation.

May you further succeed to unite the principal national groups permanently in such a manner that an efficient organ is created, through which adherents of supra-national security can gain the needed permanent influence on political events.

When this is achieved, it will soon become apparent that the opposition of nations to the limitation of the sovereignty of individual states is not as insurmountable as it might seem today.

Princeton, July 31, 1947.

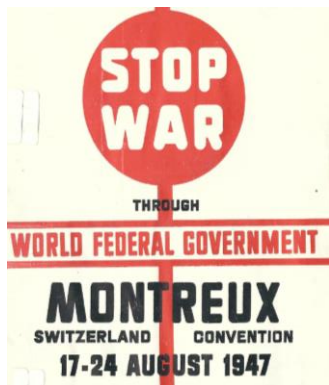
Albert Einstein

Kilde: *Europa*, Nr. 10, 1947 (Europa-Union, Basel), p. 5. I arkivalier fra Elisabeth Nordentoft til forfatteren.

Montreux-kongressen, 17.-24. august, 1947, valgte Jean Larmeroux (Frankrig) til organisationens første præsident. Til vicepræsidenter valgtes Henri Brugmans (Nederlandene), Victor Collins, MP (Storbritannien),

Ugo Damiani (Italien) og Edith Wynner (USA).²¹ Kongressen havde som nævnt ca. 300 deltagere fra 24 forskellige lande. Den største gruppe var britisk, med 73 deltagere, fulgt af Frankrig med 65, USA med 44 og Nederlandene med 32. I begyndelsen var Henry Osborne ordstyrer på kongressen, men han havde svært ved at styre forsamlingen, så han blev afløst af Jean Larmeroux, der klarede det bedre.²²

Billede 2.6: Plakat for Montreux kongressen

Kilde: Forfatterens samling

Der var som nævnt ingen danske deltagere i Luxembourg i 1946. På Montreux kongressen i 1947 deltog Thomas Hatt Olsen og Anker Kirkeby fra Danmark. Sidstnævnte skrev efterfølgende en meget velskrevet kronik i Politiken (se Tekstboks 2.6).

²¹ Brugmans, der blev EUFs første præsident, blev siden hen første rektor for Europakollegiet i Brygge, Belgien. Alexandre Marc, første generalsekretær for EUF dannede i 1954 Centre International de Formation Européenne (CIFE), der efterfølgende stod for Collège universitaire d'études fédéralistes i Aosta, Italien, og Institut Européen des Hautes Études Internationales (IEHEI). Forfatteren til denne bog studerede ved IEHEI 1966-67, og var assistent samme sted i forårssemestret 1975. Fra 1985 var han i en tiårig periode underviser ved sommeruniversitetet i Aosta og kom i den forbindelse til at kende Alexandre Marc ret godt personligt.

²² Mayne and Pinder, op.cit., pp. 69-61. Interessant nok hører vi ikke siden meget om Jean Larmeroux i forbindelse med verdensbevægelsens arbejde. Han blev året efter afløst som formand af Sir John Boyd Orr, der i Montreux havde argumenteret for en funktionel tilgangsmåde. Boyd Orr havde været FAO's første generaldirektør, 1945-48. Larmeroux havde udgivet en lille bog om verdensregering på fransk. Han havde en del år tidligere udgivet et par bøger om Østrig-Ungarn. Om Montreux kongressen kan også henvises til Joseph Preston Baratta, *The Politics of World Federation. Vol. 2. From World Federalism to Global Governance*. Westport, CN: Praeger, 2004, pp.336-347. Montreux Deklaration gengives deri på pp. 548-549.

Billede 2.7: Anker Kirkeby (1884-1957), medstifter af Een Verden

Kilde: <https://peoplepill.com/people/anker-kirkeby/>

Tekstboks 2.6 : Uddrag af Anker Kirkebys kronik om Montreux kongressen 1947

Kongressen holder om aftenen møde med betydelige internationale personligheder som taler. Næste aften kommer turen til Københavnerens gamle bekendt, sir John Boyd Orr, der i fjor ledede FAOs første møde på Christiansborg, og nu er på vej til det næste i Genève for at ordne verdens levnedsmidler. Han er blevet hvidere og mere furet siden sidst; han udstråler nu alderens urokkelige, næsten forstenede ro, men det barske skotske lune glimter i hans havblå øjne, mens han snor sine mægtigt buskede øjenbryn, der flosser som et overskæg anbragt oppe i panden. Sir John siger:

- Verden er i dag materielt en enhed. Videnskaben har omspændt jorden med radio og flyvning og udvisket alle grænser. Vore fædre var tre uger om at køre igennem Schweiz, vi flyver om Ækvator på mindre end tre døgn. En enkelt mand kan tale til hele kloden på én gang. Så snart der sker noget i ét land, mærkes det i et andet. En borgerkrig i Spanien i dag kan blive til en verdenskrig i morgen. Mine venner bebrejder mig, at jeg taler for ofte om krig. Men man forbyder dog ikke en mand at gøre opmærksom på, at der kan mærkes røg i huset, der kunne dog måske ulme en brand. Det er vanvittigt, at Europa er skilt i 25 forskellige stater. Den eneste vej for os alle er, at nationerne samarbejder til egen og fælles fordel. Midlet er oplysning. Sandheden må ud til folket. Så snart der er skabt en offentlig mening, vil regeringerne følge. Målet er en fællesregering for hele verden. Jeg er en gammel mand, men jeg håber, jeg vil opnå at se den!

Hele dagen er fuldt optaget af møder, diskussioner og afstemninger. Her er 350 delegerede og observatører, men ingen presse. 20 lande har sendt 40 delegationer. De franske delegerede repræsenterer i alt 16 forskellige foreninger med fred og internationalt samarbejde på programmet. Fra England er her alene seks medlemmer fra parlamentet, de tilhører alle partier lige fra konservative til Labour. Den italienske delegation møder med halvanden million underskrifter. I Amerika har bevægelsen fundet stærk tilslutning, derovre er dannet 15.000 lokalforeninger samt klubber ved 150 colleges. De amerikanske studenter går med et forrygende humør og samler underskrifter i alle byer i USA, lad mig bare nævne, at i det lille Connecticut skrev den første dag en tredjedel af byens 42.000 borger under. Fra Sverige er kommet tre foreninger, *Föreningen för mellanfolkeligt Samarbete*, *Världsmédborgarföreningen* og *Världsfederalisterne*. Jeg hilser på repræsentanter for den første, grev Hugo Hamilton og direktør Johan Hansson, der er kendt som leder af Sveriges i dag fornemste og forlag, "Natur och Kultur"; ikke mindre end 20 forskellige svenske organisationer har sluttet op bag deres forening, deriblandt de svenske fagforeninger, så de to svenskere hernede alene repræsenterer 2 mill. mennesker eller en tredjedel af Sveriges befolkning. Alligevel synes de delegerede for de to yngre foreninger ikke, at de udretter nok, og der udspilles mærkelige intriger i kulisserne.

Racer, farver og sprog blandes imellem hinanden. Tyskerne er indbudt, men har forgæves søgt at få visum. Russerne stiller sig forsigtigt afventende, men man aner i myldret et par hemmelige observatører fra USSR.

....

I den stormfulde debat brydes fornuft og utopi, personlig ærgerrighed og privat spekulation. Her optræder afdankede politikere, som hjemme er sat ud a spillet, og som nu benytter lejligheden til at få luft for indestængt taleglæde, her dukker kværunter op, som hænger sig i formalistiske bagateller og diskuterer bare for diskussionens skyld. Men her lyser også af idealisme og blinker af geni. For så vidt er denne internationale forsamling et karakteristisk gennemsnit af menneskehed.

Når jeg sidder stille i min krog og iagttager dette kaos og måske af og til synes, at det høje mål, *Verdens forenede føderalistiske Stater*, der skal afskaffe al krig og bringe fred, velstand og lykke til alle jordens mennesker, at dette høje mål i øjeblikke fortoner sig som et fjernt fata morgana, så tænker jeg på, at denne urolige forsamling dog kun er et nyt fremstød i årtusinders kamp, hvor de bedste i alle tider og alle lande uden at tvivle eller trættes bestandig har rejst idealet for den lidende menneskehed. Dante Alighieri var den første. I hans følge ser vi Hugo Grotius og William Penn, Fichte og Kant, Napoleon, hvis sidste ord på hans dødsleje på Sankt Helena var rådet om verdens forenede stater, baronesse von Suttner, journalisten William T. Stead, der besøgte København i 1911 og gik ned med "Titanic", amerikanerne Harold Stassen og Summer Welles, franskmændene Artistide Briand og østrigeren Coudenhove-Calergi, som for øvrigt netop indkalder til en ny interparlamentarisk kongres for sit pan-Europa få mil herfra i G-staad.

Og vort nye fremstød støttes af Albert Einstein, der fra sit sygeleje i Princeton beklager ikke personlig at kunne give møde, men indtrængende opfordrer til dannelse af en [supra]-national verdensregering, som kan feje alle de enkelte staters såkaldte rettigheder til side. Også Englands udenrigsminister Bevin har sendt et brev, hvori han henviser til, hvordan han allerede i august 1945 anbefalede tanken om et verdensparlament *direkte valgt af folkene*: "Måske kommer det ikke i min tid, men jeg vil aldrig ophøre at forsvare denne tanke så længe jeg lever." Lord Beveridge erklærede i Newcastle, at "den eneste betingelse, hvorpå freden kan opretholdes, er en grundlæggende form for verdensmyndighed, der står over alle nationer". Lad mig også blot nævne Italiens udenrigsminister grev Carlo Sforza, der som sin personlige repræsentant har sendt den deputerede Ugo Daminani, der er valgt til deputeretkamret alene på et rent føderalistisk program, og nu i ildfulde vendinger overbringer grev Sforzas gode ønsker for arbejdet, hvortil Italien slutter sig.

Debatterne præges stærkest af franskmændenes blændende veltalenhed, der ofte hæver sig til patos, og af englændernes jordbundne common-sense og trænede parlamentariske form. Italienerne fuser op som et fyrværkeri og truer med at forlade salen, når man ikke vil høre på dem. Amerikanerne bringer til sidst diskussionen tilbage til jorden igen med nogle drævende praktiske bemærkninger, der virker som koldt vand i blodet.

Frankrig er særlig repræsenteret ved en række fremtrædende videnskabsmænd. *For dem er problemet Tyskland*. Deres førstemand millionæren og idealisten Jean Larmeroux, engang Poincarés og marskal Lyautays nære medarbejder, i dag selv præsident for det internationale Akademi for videnskabelig Politik. En aften holder han en flammende tale, hvori han siger:

- To gange i 30 år har Tyskland overfaldet mit fædreland og ramt både Frankrigs legeme og sjæl. Selv har jeg mistet elleve medlemmer af min familie. I dag er Tyskland ramt og revet i fire stykker, men det må rejses igen og det nye Tyskland må blive en selvfølgelig partner i verdens forenede stater!

....

For englænderne er Rusland det altoverskyggende problem. For dem er medlem af underhuset Henry Osborne ordfører; det er en slank sportstrænet Eden-type, selv gammel cricketspiller, i dag ingeniør for en stor fabrik, som han driver på kooperativ basis; han er valgt af Labour, og Attlee betroede ham sidst på underhusets vegne at svare på kongens trontale.

- Der har aldrig været helt fred på jorden, siger han på et velklingende Oxford-engelsk, og der er det heller ikke i dag. Hidtil har man altid forsøgt at ville forene verden under ét flag med vold, vi prøver en helt ny metode. De andre ville nå målet med magtens argumenter, vi stoler på vores argumenters magt.

....

Efter de første møders forvirring og hede diskussioner finder kongressen i de sidste dage tilbage i et roligt leje. Efter en række kompromisser mellem fransk national ærgerrighed og praktisk engelsk verdenssyn vedtages til sidst enstemmigt alle forslag. Navnet bliver: *Verdensbevægelsen for en føderativ Verdens-regering*. Målet er: én fælles lovgivende magt, én fælles domstol, én fælles militær politistyrke. Alt i forlængelse af og uddybelse af UNOs idé. Bevægelsens store fællesforsamling mødes en gang om året, den ledes af et repræsentativt råd på 30 medlemmer (Danmark én stemme) og en mindre, permanent eksekutivkomité. Sekretariatet forbliver i Genève. Som første præsident vælges med akklamation franskmanden *Jean Larmeroux*.

Den sidste dag beherskes kongressen af en højstemt optimisme. Man synes, man står ved tærsklen til et nyt kapitel af verdenshistorien. Grunden er lagt til vort århundredes Babelstårn. Det kan blive til alt eller intet.

....

Kilde: Her fra Nordentoft, op. cit., pp. 18-23.

Ind imellem de to større konferencer, Luxembourg og Montreux, var der et mindre arbejds møde af Europa-føderalister i Amsterdam, hvor Thomas Hatt Olsen deltog fra Danmark.

Det føderalistiske argument

Der kan ikke være tvivl om, at det især var Emery Reves' bog *Fredens Anatomi*, der inspirerede de dansk *Een Verden* folk. Johs. Kristiansen skrev en artikel, "Varig Verdensfred," der blev optaget i *Folkeskolen* d. 11 december 1947. Heri skrev han bl.a.:

"Der er sikkert blandt danske Lærere og Lærerinder mange, som synes at det ikke er nok, at vi er passive, om end interesserede, Tilskuere til det, der bærer os hen mod den næste Krig, men som forstår, at Krig under enhver Form er en Forbrydelse mod Menneskeheden, en Følge af lovløse Tilstande mellem landene.

Dem vil jeg gerne gøre opmærksom paa Emery Reves's Bog: "Fredens Anatomi", en Bog, som ethvert tænkende Menneske bør studere indgaaende for derigennem at faa Besked om, hvor Vejen gaar, der kan løse Nutidens vigtigste Problem: Hvorledes oprettes en varig Fred mellem Nationerne?

Emery Reves, der i en halv Snes Aar har været i Kontakt med Europas ledende Statsmænd og har overværet alle vigtige, internationale Konferencer, stiller os i sin Bog over for et dødsensalvorligt Enten-Eller. Enten skal det lykkes os, os – den Menneskehed, Krigen gaar ud over – at skabe en universel Regering, en Verdensregering, der har Magt og Myndighed til ved Lov og Ret at skabe Fred mellem Nationerne, eller ogsaa skal vi selv og vor Kultur gaa til Grunde.

Og vi har meget lidt Tid dertil.

Skal det lykkes i den knapt tilmaalte Tid, kræves det af os, at vi kommer ud af vor passive Indstilling og ind i en stærk Aktivitet for de Tankers Udbredelse og Virkeliggørelse, Emery Reves har fremsat; for vi har kun dette ene Valg: Een Verden eller ingen.”

Billede 2.8: Emery Reves (1904-81)

Kilde: internet

Johs. Kristiansen henviste desuden til forfatteren, bibliotekskonsulent Jørgen Banke som ”den Mand, der maaske stærkere end nogen anden fører Tanken frem herhjemme,” som en person hos hvem man kunne få yderligere oplysninger.

Fredens Anatomi udkom på dansk i 1947. Der føderalistiske argument sammenfattes heri i to påstande:

1. Krige mellem Grupper af Mennesker, der danner en Samfundsenhed, finder altid sted, naar disse Enheder – Stammer, Dynastier, Kirker, Byer, Stater – udøver ubegrænset suveræn Magt.
2. Krige mellem Samfundsenheder ophører i det Øjeblik den suveræne Magt overføres fra dem til en større og højere Enhed.

Reves fortsatte:

”Af disse lagttagelser kan vi indlede (sic – skulle vel have været udlede) en Samfundslov, der har karakter af et Axiom, som kan anvendes paa og som forklarer enhver Krig i alle Tidens Historie.

Krig forekommer, naar som helst og hvor som helst uførenede sociale Enheder af lige Suverænitet kommer i Berøring.”²³

²³ Emery Reves, *Fredens Anatomi*. København: Povel Branners Forlag, 1947, p. 91.

Reves argumenterede for, at vi har alle et forkert billede af den verden vi lever i. Han sammenlignede med udviklingen inden for astronomi. Det tog lang tid inden et ptolemæisk geocentrisk syn blev afløst af et kopernikansk heliocentrisk syn:

”Vi lever i et geocentrisk Verden af National-Stater. Vi ser på økonomiske, sociale og politiske Problemer som ’nationale’ Problemer. Lige gyldigt i hvilket Land vi lever, saa er Centret for vor politiske Verden vort eget Land. I vort Syn paa Tingene er det ubevægelige Punkt, omkring hvilket alle andre Stater, alle Problemer og Begivenheder udenfor vort Land, hele Resten af Verden antages at dreje sig – vort Land”.²⁴

Vore politiske og sociale opfattelser er ptolemæiske. Men verden vi lever i er kopernikansk. Der skal derfor ske en revolution i den måde, vi ser verden på. Hverken våben eller nedrustning vil skabe fred.

”... der er *een* og kun een Maade, hvorpaa vi kan naa dette Maal [fred]: Ved at samle de spredte, stridende nationale Suveræniteter i en forenet, højere Suverænitet, der er i Stand til at skabe et Retssamfund, inden for hvilket alle Mennesker har lige Sikkerhed, lige Forpligtelser og lige Rettigheder overfor Loven.”²⁵

Men hvordan kunne man så skabe denne højere suverænitet? Her henviste Reves til de amerikanske forfatningsfædre Alexander Hamilton, James Madison og John Jay og diskussionerne på Philadelphia konventet, der i 1787 skabte den amerikanske forbundsstat:

”De vidste, at Konføderationsartiklerne (der var baseret paa de samme Principper som De forenede Nationers Organisationer) ikke kunde forhindre Krig mellem Staterne, at Forbedringer af disse Artikler ikke kunde løse Problemet, at man maatte kassere Konføderationsartiklerne og udforme og vedtage en ny Forfatning, der indførte en Regering over alle de konfødererede Stater til at vedtage, anvende og udøve Love overfor alle Enkeltpersoner i De forenede Stater. Det var den eneste Udvej dengang, og det er den eneste Udvej nu.”²⁶

Reves talte ganske nedsættende om FN. Utålmodigt sagde han, ”Der er intet ’første Skridt’ henimod Verdensregering. En Verdensregering er det første Skridt.”²⁷ Men den amerikanske analogi betød trods alt, at det var repræsentanter fra stater, der skulle mødes i en forfatningsgivende forsamling – à la Philadelphia konventet, der forhandlede sig frem til den amerikanske forfatning. Men ligesom de amerikanske grundlovsfædre besluttede, at Konføderationsartiklerne ikke var gode nok, måtte staterne altså beslutte, at FN’s pagt ikke var god nok og så starte helt forfra.

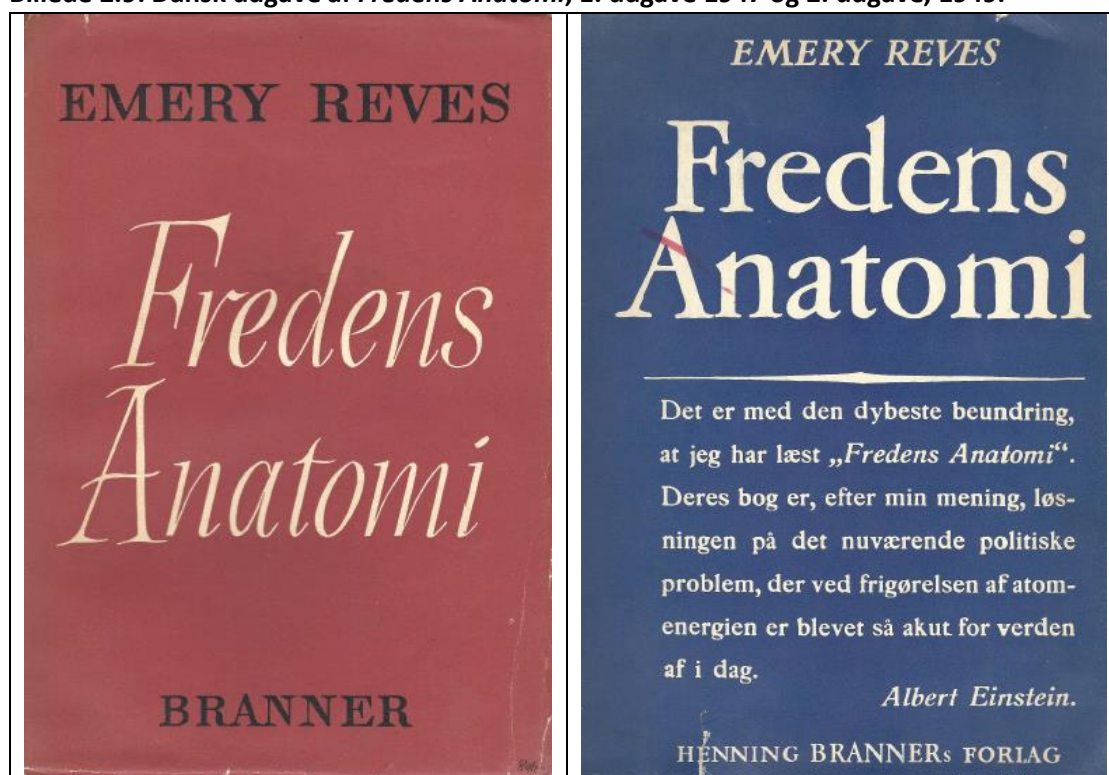
²⁴ Ibid., p. 26.

²⁵ Ibid., p. 94.

²⁶ Ibid., p. 207. Se også Alexander Hamilton, James Madison and John Jay, *The Federalist Papers*. New York: A Mentor book from New American Library. 1961.

²⁷ Ibid.

Billede 2.9: Dansk udgave af *Fredens Anatomi*, 1. udgave 1947 og 2. udgave, 1949.

Kilde: Forfatterens bogsamling

Reves' betydning lå i at han udviklede et stærkt argument for overnationale institutioner. Han var mindre klar om, hvordan man kan nå til internationale føderationer eller føderalstater à la USA. Og unde tunger vil jo nok gøre opmærksom på, at vi historisk set også har eksempler på borgerkrige i føderale stater samt eksempler på fred og såkaldte sikkerhedsfællesskaber mellem suveræne stater. Så argumentet var noget forsimplet; men simpliciteten var samtidigt dets styrke, så længe begejstringen varede.

Det begyndende organisatoriske arbejde

Een Verdens mere udadvendte arbejde startede tidligt i 1947. Et første offentligt møde fandt sted i København d. 27. marts. Den første generalforsamling fandt sted 9. april 1947. Emery Reves besøgte København og holdt tale på Hotel d'Angleterre d. 28 maj 1947. Pjecer blev trykt og nyhedsbreve udsendt. Alt imens fortsatte diskussionerne om det politiske program. I en maskinskrevet tekst af Thomas Hatt Olsen "Een Verden eller ingen" diskuteres både regional integration og en verdens grundlovgivende forsamling (Se Tekstboks 2.7)

Tekstboks 2.7: Thomas Hatt Olsen om regionale føderationer og folkenes verdenskonvent, 1947

Det er sandsynligt, at den verdensomfattende federation ikke kan komme ved, at samtlige stater samtidig beslutter sig til at danne den. Vi skal nok gennem en politisk udvikling. Tanken om dannelse af begrænsede, regionale federationer (der er forudset i UN-pagten) har derfor vundet øget aktualitet, især er kravene om en europæisk federation vokset i styrke. I det foregående har

jeg søgt at vise, hvordan en saadan europæisk federation (der af sine tilhængere naturligvis ikke opfattes som strengt begrænset til det geografiske begreb Europa) kan bidrage til at sikre freden og blive en etape paa vejen mod verdensfederation.

En gruppe paa 25 engelske parlamentsmedlemmer er begyndt at arbejde for en anden plan: I alle lande, hvor det er praktisk muligt, skal agitationen tages op for en federation af de flest mulige stater allerede nu. Denne kampagne skal i 1950 munde ud i en uofficiel international afstemning (delegerede skal vælges - 1 pr. million indbyggere) og træde sammen til en federationskongres, som skal udarbejde forslag til en federationsforfatning, der skal fremlægges i de enkelte landes parlamenter til ratifikation. Naar et tilstrækkeligt antal ratifikationer foreligger, kan den praktiske virkeliggørelse af federationen begynde. Planens ophavsmand Henry Osborne MP har udtalt, at maalet maa være i hvert land, der deltager i valget af repræsentanter, at mobilisere mindst 25% af de stemmeberettigede, og han er sikker paa, at de delegerede, hvis de er valgt paa dette grundlag vil have tilstrækkelig autoritet til at drive federationskravet igennem i alt fald i de demokratiske lande. Det er nødvendigt, at der gøres noget meget snart, siger han, og denne gang kan folkene ikke overlade alene til deres udenrigspolitikere, der er optaget af dag-til-dagproblemer, at skabe en ny verden. Passivitet fra folkene har for ofte ført til fremskridtets sammenbrud. Denne plan, der vel er dristig, men i betragtning af vor fortvivlede situation ikke forekommer for dristig, vil nu blive forelagt federalisternes internationale kongres i Montreux.

Kilde: Een Verden arkiv. Osborne var oprindeligt inspireret af Rosika Schwimmer og Lola Maverick Lloyd og amerikanske Campaign for World Government. (Se "Henry Osborne: Politician and World Government Campaigner," <https://www.explorethepast.co.uk/2018/11/henry-osborne-politician-and-world-government-campaigner/>). Men i begyndelsen af 1950erne 'konverterede' han til FN-linjen.

På generalforsamling i oktober 1947 valgtes Thomas Hatt Olsen som formand, Elisabeth Nordentoft som næstformand, Leif Larsen som sekretær, disponent Hans Wolff som kasserer; tillige indvalgtes Ratsack og Weinberger i bestyrelsen. Gratis kontorplads blev stillet til rådighed af havearkitekt Kiær. I november fik foreningen besøg af Professor Harold Urey fra USA. Ved begyndelsen af 1947 var der 40 medlemmer. Ved begyndelsen af 1948 var der 400 medlemmer.²⁸

I det næste kapitel vil vi se, hvordan organisationen ekspanderede og diskussionen om fremgangsmåder tog til.

²⁸ Beretning, Landsmødet, Odense, 24. oktober 1948.